

► 17 Mayo, 2018

El nou nou periodisme després de Tom Wolfe

CULTURA 36 i 37

► 17 Mayo, 2018

El llegat d'un mestre de la narració de fets reals

Els nets reporters de Tom Wolfe

El nou nou periodisme i la crònica llatinoamericana renoven la tradició

XAVI AYÉN
 Barcelona

Potser hauríem d'enderrocar l'edifici de *The New Yorker*, van dir en una de les seves reunions Tom Wolfe i el grupet de periodistes mal pagats del dominical del *New York Herald Tribune* quan el 1965 ordien plans per renovar el periodisme que s'escribia als EUA. Avui sabem el final d'aquella història: el nou periodisme va guanyar, *The New Yorker* va resistir molt bé (de fet, cadascun dona peu a una tradició diferent) i campen pel món escrivint milers de gasetillers que continuen intentant unir reporterisme amb literatura de qualitat. Després de la mort de Wolfe, dimarts, és lícit demanar-se: quin és el seu llegat?

Emilio Sánchez Mediavilla, editor de Llibros del K.O., admet que *La banda que escribia torcido*, la biografia del nou periodisme que va escriure Mark Weingarten, és per al seu segell "una declaració d'intencions". Creu que el millor de Wolfe i els seus èmuls "és que els textos són divertits i jocosos, estan plens de vida i tenen molt d'humor i un vitalisme que va més enllà de les ostentacions formals". Amb la preparació estilística, "hi ha una gran feina de documentació: mirar papers, parlar amb molta gent... Van combinar el rigor amb una exuberància formal molt atractiva". Recorda que "aquella dedicació va ser possible perquè revistes com *Esquire* o *The New Yorker* venien milions d'exemplars, cada vegada que sortia un número hi havia cues als quioscos, la gent anava en massa a comprar-les, i això generava uns pressupostos alts que els permetien sufragar viatges i atorgar grans avançaments".

En l'àmbit de la llengua espanyola, la Fundació García Márquez per al Nou Periodisme Iberoamericà (FNPI), creada pel Nobel colombià, ha impulsat la publicació de textos periodístics, amb premis, cursos, jornades i coedicions. Una prova del vigor del periodisme narratiu, crònica o reportatge és el recent premi Princesa d'Astúries de Comunicació i Humanitats a Alma Guillermoprieto (Ciutat de Mèxic,

1949), autora d'*Al pie de un volcán* te escribo o *La Habana en un espejo* (Random House). Els últims anys s'han publicat diverses antologies. Les més destacades són *Mejor que ficción* (Anagrama, 2012), editada per Jordi Carrión; l'*Antología de crónica latinoamericana actual* (Alfaguara), seleccionada per Darío Jaramillo el mateix any, i els dos volums de *Lo mejor del periodismo de América Latina* (FCE, 2007 i 2010). Alguns dels noms destacats són Santiago Roncagliolo, Leila Guerriero, María Moreno, Alberto Salcedo Ramos, Julio Villanueva Chang, Juan Villoro...

"El titular de *The New York Times* sobre Wolfe -apunta Carrión- deia que amb ell moria un escriptor 'pirotècnic'. S'estaven venjant, amb aquell adjectiu, del nou periodisme,

JORDI CARRIÓN

"Encara avui hi ha dues tradicions, la de Wolfe i la clàssica de 'The New Yorker'"

ROBERTO HERRSCHER

"El nou 'jo' s'hibrida amb les ciències humanes: antropologia, sociologia..."

que tant va sacsejar el periodisme clàssic. Encara avui hi ha dues grans tendències: la neoclàssica, que segueix el camí de mestres com Dickens, Josep Pla, Joseph Mitchell..., i la de l'anomenat nou nou periodisme, que actualitza els ensenyaments de Capote, Hunter S. Thompson, Didion, Mailer o Wolfe. En aquest corrent, el més interessant els últims anys ha estat la incorporació d'eines que provenen de l'antropologia i la sociologia, o el periodisme en altres llengüatges com el còmic (Joe Sacco). La gran lliçó d'aquells vells savis, *pijos*, sofisticats i cultes és la llibertat". Entre els seus preferits, el xilè Pedro Lemebel (1952-2015), "el més original i estrambòtic de la segona meitat del segle XX, hi va injectar una dimen-

sió queer i un barroc estilístic al·lucinant". I també Martín Caparrós i Gabriela Wiener, "amb la seva feina amb el gonzo", i el català Guillem Martínez, "amb la seva cobertura magistral del procés, en què no es cansa d'investigar maneres d'explicar la realitat".

Marc Caellas (Barcelona, 1974) ha escrit una trilogia urbana de les seves experiències en ciutats a les quals transforma el nom (Carcelona, Caracaos i Drogotà) utilitzant una visió d'observador distant perquè "moltes vegades n'hi ha prou d'estar atent. A la classista Llatinoamèrica, l'estranger és l'únic capaç d'estar amb gent de totes les classes socials, una perspectiva privilegiada". Com a lector, a ell li agraden el xilè Juan Pablo Meneses, la colombiana Margarita García Robayo, que a *Primera persona* representa el corrent "de reportatjar la pròpia intimitat", i la peruana Wiener i les seves *Llamadas perdidas*. De totes maneres, diu: "Per mi, el successor de Wolfe es va morir abans, era David Foster Wallace, aquelles cròniques de creuers..."

Al món anglosaxó el referent és *El nuevo nuevo periodismo* (del 2005, publicat aquí per la UB el 2015), en què Robert Boynton entrevista els noms més destacats de l'actualitat, com Ted Conover, que va viure mesos com un rodamon; Jon Krakauer, que va formar part d'una expedició a l'Everest de funest desenllaç, o Adrian Nicole LeBlanc, que va dedicar deu anys a escriure un reportatge sobre una família del Bronx...

L'argentin resident a Barcelona Leonardo Faccio (Buenos Aires, 1971), autor d'una biografia de Messi, ha escrit molts reportatges brillants, com *L'humanitari negoci de llogar el teu cos a la ciència* -per al *Magazine* d'aquest diari, que el va portar a convertir-se en cobai- o d'altres sobre els latin kings de Barcelona -va passar mesos amb ells a la presó de joves de la Trinitat- o d'una bioquímica que ho va deixar tot per anar-se'n a Egipte a ser ballarina del ventre. "La meua feina està més relacionada amb l'antropologia i les idees de Malinowski sobre la figura de l'observador participant -diu-. A diferència d'altres èpo-

Referents de la no-ficció

L'argentin Leonardo Faccio va fer de conillet d'índies humà per a un reportatge

► 17 Mayo, 2018

Santiago Roncagliolo, Gabriela Wiener i Mario Vargas Llosa

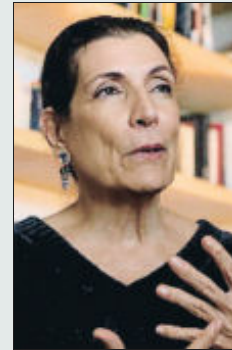
Ted Conover

Jon Krakauer

David Foster Wallace

Alma Guillermoprieto

FRANCISCO ROBLES / AFP

Temes... Membres dels serveis mèdics, la policia i l'exèrcit mexicans rescaten el cos d'un home en un cotxe llançat a un barranc a Acapulco el 8 de maig passat

ques, el periodista ja no és un intrús ni un espia, sinó que se sotmet a la participació continuada en alguna cosa per no tenir una visió esbiaixada per la immediatesa, per poder descobrir el que és eventual i el que és un patró", explica. Sobre l'humor, creu que "Wolfe i els seus feien una mena de paròdia, una caricatura del real, però sense una gran ambició de nou coneixement". I destaca que, justament per això, "Gay Talese apareix en les antologies clàssiques i és l'únic que torna a sortir al llibre del 2005". Cita la nord-americana Susan Orlean –la d'*El lladre d'orquídies*– perquè "es basa en personatges anònims observats en detall, els tracta amb tant interès, minuciositat i respecte com abans només es feia amb els famosos".

Roberto Herrscher, autor de *Periodismo narrativo* (UB, 2013), va parlar un cop amb Tom Wolfe sobre els seus successors: "No li va fer cap gràcia el tema. Odiava el títol de Boynton, allò de *nou nou periodisme*, li costava molt esmentar algun reporter actual, tret d'Anthony Lewis (1927-2013), de qui deia meravelles i que feia una cosa molt semblant al que va fer ell, seguia els tacons de les altes finances amb un estil molt rítmic". Herrscher, si hagués d'escollir, es quedaria amb Ted Conover i, com a tendència, remarca que "el nou nou introdueix un altre paper del jo, en la línia d'Emmanuel Carrère, molt vinculat a l'assaig i les ciències humanes". ●